

13. Преступность в Украине // Бюлетень законодавства і юридичної практики в Україні. – 1994. – № 2. – 192 с.
14. Стручков Н.А. Преступность как социальное явление: Лекции по криминологии. – Л., 1979. – 120 с.
15. Эффективность правовых норм / Кудрявцев В. Н., Никитинский В.И., Самощенко И.С., Глазирин В.В. – М., 1980. – 280 с.

Б. РОМАНЮК, кандидат юридичних наук

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ДО ПОБУДОВИ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ МІЛІЦІЇ

Україна, окрім багатьох проблем, пов'язаних з пострадянським періодом – розквітом організованої злочинності, появою раніше не відомих її проявів і видів, успадкувала ще й недосконалу систему інформаційного забезпечення управління діяльністю органів внутрішніх справ і, у першу чергу, їх складової – міліції. Хибність інформаційної системи й тогочасна ідеологія зумовили те, що в Українській РСР злочинність розглядалась як наслідок залишків буржуазної свідомості певної категорії людей та пережитків минулого. Над якісними показниками діяльності будь-якої структури при соціалізмі завжди превалювали абстраговані кількісні показники. Це, на жаль, не минуло й діяльність міліції. Таким чином, політизація організованої злочинності та органів, що протистоять їй, не дозволяє не тільки правильно оцінювати результати діяльності міліції, а й відпрацьовувати комплексні програми контролю над нею або її окремими видами. А це, у свою чергу, як і у будь-якій політичній боротьбі, призводить до прикрашання, до ігор з цифровими показниками, демагогії та прямого обману суспільства.

У зв'язку з такими підходами до оцінки результатів роботи і було обрано метод порівняння абстрактних показників взагалі за певні періоди діяльності (+, -) та сумнозвісного показника “процент розкриття злочинів”, який, незважаючи на деяку модернізацію, як “криве дзеркало” існує і нині. Думається, не потрібно доводити, що абстрактний критерій розкриття злочинів не може взагалі слугувати головним показником діяльності міліції, адже добре відомо, що оперативні працівники чи органи, які розкрили 5 злочинів із 10, будуть мати за сучасними оцінками 50 % розкриття, так само як і ті, які розкрили 50 злочинів зі 100, хоча останні для досягнення аналогічного показника розкриття доклали удесятеро більше зусиль. Орієнтир на цей показник є оманливим і не спонукає до чесної праці багатьох працівників та переважну кількість підрозділів міліції.

Тому ми повністю погоджуємося з тим, що склад показників результатів діяльності міліції повинен бути логічним і будуватись на основі кореляційного аналізу. Але такий логічний аналіз має бути не тільки всередині системи самих показників, а й має зіставлятися з соціально-економічним та криміногенним станом у суспільстві. Це дозволить об'єктивно оцінити стан криміногенної обстановки в державі й загальну ефективність заходів міліції у протидії організованій злочинності. Особливо це стосується боротьби зі злочинністю у сфері економіки, фінансів і з різними проявами корупційних діянь, абсолютна більшість яких потребує, на противагу іншим, ініціативних та активних дій щодо їх виявлення з боку самої міліції.

Це можна проілюструвати таким чином. Наприклад, у попередньому році було вчинено 5 тис. фактів хабарництва, а виявлено лише 2 тис. У поточному році вчинено 6 тис. таких злочинів, а виявлено 2,1 тис. правопорушень даної категорії. Сьогодні за методом механічного порівняння стає зрозумілим, що органи міліції у поточному році спрацювали краще, оскільки виявили на 100 злочинів більше, ніж за попередній період. А якщо врахувати ще той факт, що у поточному році штатна чисельність працівників міліції була більшою, ніж у минулому, то абсурдність такого критерію показника діяльності на даній ділянці роботи стає ще відчутнішою.

З метою максимального наближення до об'єктивної оцінки роботи міліції необхідно визначити набір таких показників:

1. *Оцінка навантаження у роботі на одного працівника міліції*, яка має визначатися за схемою поділу кількості всіх заяв та повідомлень про події та злочини на штатну (фактичну) працюючу чисельність працівників міліції.

Серед цієї системи має виділятися показник саме злочинних проявів, що припадають на одного працюючого співробітника міліції, які, у свою чергу, можуть згідно зі ст. 12 КК України поділятися на злочини невеликої тяжкості, середньої тяжкості, тяжкі та особливо тяжкі, у тому числі – на окремі служби міліції.

Це дуже важливий та об'єктивний показник, що дозволяє аналізувати криміногенну ситуацію в країні, а також визначати кількісний склад міліцейських сил для забезпечення правопорядку і боротьби зі злочинністю, застосовуючи порівняльний аналіз та оптимальний науково обґрунтований показник навантаження у роботі на одного працівника міліції. Це дасть можливість вносити обґрунтовані пропозиції до Верховної Ради, Кабінету Міністрів України про збільшення чи скорочення особового складу міліцейського потенціалу правопорядку, а не стихійно та суб'єктивно маніпулювати цифрами при незваженому скороченні чи збільшенні штатів міліцейських підрозділів, що має місце нині.

Але оптимальний показник навантаження на працівників відповідних міліцейських служб вимагає ґрунтовного опрацювання науковцями та практиками.

2. *Показник продуктивності роботи працівників міліції* має визначатися як кількість злочинів певної кваліфікації, що розкриті (виявлені) одним працівником міліції (відповідної служби) за певний період часу (місяць, квартал, півріччя, рік тощо). Така інформація на рівні держави найбільш правдоподібно відображає вклад кожного працівника міліції у справу розкриття злочинів. Але для об'єктивності на низовому рівні ця інформація повинна визначатися персонально для кожного працівника, оскільки деякі з них можуть вносити різні вклади у розкриття злочинів або взагалі не мати ніяких вагомих результатів.

На наш погляд, показник розкриття злочинів по лінії карного розшуку (K_p) потребує змін. Він має визначатися як відношення кількості розкритих злочинів (P_p) до загальної кількості неочевидних злочинів, що визначаються $P - P_p$ (злочини, вчинені в умовах очевидності):

$$K_p = \frac{P_p}{P - P_p} \leq 1.$$

В іншому разі робота оперативних та інших служб міліції й органів внутрішніх справ нівелюється.

Наприклад, потерпілий звертається до органу внутрішніх справ про факт його побиття конкретною особою із завданням тяжких тілесних ушкоджень. Такі матеріали, як правило, прямо передаються слідчому для проведення дослідчої перевірки та вирішення питання про порушення і розслідування кримінальної справи. Цей очевидний злочин не потребує ніяких зусиль працівників карного розшуку чи дільничного для його розкриття. При зарахуванні його до кількості розкритих злочинів (P_p) штучно збільшується показник розкриття злочинів (K_p) і буде також необґрунтовано підвищуватися запропонований показник продуктивності праці працівників відповідних служб міліції.

Але для покращання результатів своєї діяльності у такому разі працівники міліції також можуть штучно завищувати кількість неочевидних злочинів, що потребує окремого відпрацювання ефективної системи обліку очевидних і неочевидних злочинів.

Розкриття злочинів минулих років повинно обраховуватись окремо, але воно має доповнювати показник продуктивності праці.

Процент розкриття злочинів має визначатись за такою формулою:

$$\frac{(P_p - K_p) \times 100}{P - N},$$

де N – кількість нерозкритих злочинів на кінець звітнього періоду.

Окремого дослідження потребує і система обліку продуктивності праці, якщо в розкритті злочину брали участь працівники міліції різних служб, а також слідчий як самостійно, так і разом з працівниками міліції. Основним показником для обліку роботи кожного працівника має бути те, що він розкрив злочин самостійно або разом з іншими працівниками. При такому обліку кількість фактично розкритих злочинів повинна дорівнювати показникам роботи працівників служб органів внутрішніх справ, що працювали над їх розкриттям. Сьогодні в органах внутрішніх справ іноді відбувається дублювання персонального внеску служб у розкриття злочинів, і якщо їх поєднати разом, то вони можуть перевищити кількість вчинених злочинів, як це не парадоксально.

Показник продуктивності роботи працівників міліції не буде повним, якщо дійсно не враховувати кількість розглянутих заяв і повідомлень про події та злочини й факти профілактики.

Що стосується показників продуктивності роботи працівників міліції, служби боротьби з економічною злочинністю, то основним показником, разом з профілактичною роботою, розглядом заяв та повідомлень про правопорушення, повинна бути кількість виявлених злочинів за відповідними категоріями на одного працюючого співробітника міліції.

3. *Встановлення та відстеження об'єктивності інформації про рівень злочинності та результати роботи міліції за допомогою соціологічних методів*, одним з яких є систематичне (один-два рази на рік) опитування громадян про злочини, що вчинені за видами: проти громадського порядку, моралі, здоров'я населення і т. ін., про реагування органів міліції тощо, яке практикується у деяких країнах світу.

Соціологічне опитування громадян доповнюється думками працівників правоохоронних органів, спеціалістів з цього приводу і самих засуджених.

В.БРИЖКО, заслужений винахідник республіки,
лауреат Премії імені Ярослава Мудрого

ДО ПИТАННЯ ЩОДО МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ ЗАХИСТУ ДАНИХ

Створення українського законодавства щодо захисту даних бере свій початок з 1992 року. На той час Закон України “Про інформацію” можна з певністю відзначити, як такий, що випереджає свій час. Необхідно віддати належне його розробникам та законодавцям: коли всі ще не відвикли від того, що буквально все належало всім, вони чітко окремими положеннями прописали у законі про введення права власності на інформацію в країні, а також проголосили її товаром.

Більше того, в Законі вперше пробилися паростки ідей приватності (privacy) в частині прав людини щодо захисту своїх персональних даних. Закон відніс до одного з основних видів інформації будь-які відомості про людину та у статті 23 проголосив, що “забороняється збирання відомостей про особу без її попередньої згоди, за винятком випадків, передбачених законом”. Було декларовано право громадян на доступ до інформації про них, що збирається в державних і недержавних організаціях, вказані умови відмови, відстрочки та оскарження задоволення запиту щодо доступу до офіційних документів. Одночасно у статті 37 Закону вказувалось, що “не підлягають обов'язковому наданню для ознайомлення за інформаційними запитами офіційні документи, які містять у собі інформацію, що стосується особистого життя громадян”.

У 1996 році захист персональних даних отримав закріплення у статті 32 Конституції України: “Не допускається збирання, зберігання, використання та поширення конфіденційної інформації про особу без її згоди, крім випадків, визначених законом, і лише в інтересах національної безпеки, економічного добробуту та прав людини”.